



Vereniging van
Nederlandse Gemeenten



Tips voor het gemeentelijk pgbbeleid

Waarom een pgb?

Het persoonsgebonden budget (pgb) is in Nederland in 1996 ingesteld. Met een pgb kunnen cliënten zelf hun zorg inkopen. Dat kan bij een zorgorganisatie, maar ook bij een zzp-er, een familielid of de partner. Het pgb kent meerdere doelen, zoals het vergroten van autonomie en keuzevrijheid van cliënten en het terugdringen van wachtlijsten.

Trekkingsrecht

Vanaf 1 januari 2015 geldt bij het pgb het trekkingsrecht. Trekkingsrecht betekent zoveel als: Eén pot met geld, waaruit cliënten een deel 'trekken'. Belangrijkste reden voor het Rijk voor het invoeren van trekkingsrecht is het tegengaan van fraude. Het Rijk gaat er vanuit dat dit het beste lukt met een uniforme, doelmatige en gecoördineerde aanpak. Het trekkingsrecht is daarom centraal belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). Het trekkingsrecht betekent ook een verandering voor cliënten. De belangrijkste verandering is dat zij niet langer het pgb budget op hun bankrekening gestort krijgen, maar hun budget wordt beheerd door de SVB en daar op de rekening staat.

Gemeenten en het Rijk kunnen door de centrale organisatie bij de SVB ook eenvoudig beschikken over jaarlijkse realisatiegegevens ten behoeve van monitoring en evaluatie. Een ander voordeel is dat zorgaanbieders maar met één organisatie te maken hebben voor facturering en betalingen.

Auteur/expert: Maureen Schonewille van Vilans

Ben je er klaar voor? Doe de 10-stappen check!

Klaar voor het pgb? Dan heb je als gemeente de volgende zaken geregeld:

1. Beleidsvisie

- De visie op het beschikbaar stellen van pgb staat in de beleidsplannen Wmo /Jeugdwet en komt terug in de verordeningen

Tip: In de wetten staat beschreven 'Wat' je als gemeente moet doen. Er staat niet beschreven 'Hoe' je de wet moet uitvoeren. Denk als gemeente dus vooral na over 'Hoe-vragen' en leg dit vast. Wat wil je als gemeenten met je pgb-beleid bereiken is een essentiële vraag die je moet kunnen beantwoorden.

Tip: Houd de verordening zo open mogelijk, leg zaken vast in de beleidsregels, zodat het college in de loop van het jaar zaken kan bijstellen als blijkt dat er onbedoelde effecten optreden.

2. Verplichting creëren pgb

- Er is geld gereserveerd voor het pgb

Tip: Wees je ervan bewust dat het ontvangen budget uit het gemeentefonds voor de Wmo en Jeugdwet niet leidend mag zijn voor keuze ZIN of pgb. Als gemeente heb je de wettelijke verplichting de mogelijkheid voor een pgb te creëren.

3. Verplichting informeren cliënt

- Je moet cliënten informeren over het gebruik van het pgb (mondeling, schriftelijk, digitaal), de voor en nadelen.

Tip: Informatie over het pgb moet vindbaar, toegankelijk, betrouwbaar, authentiek en volledig zijn. Zorg ervoor dat de uitvoerders die de informatie moeten verstrekken aan cliënten dit voor 1 januari 2015 goed in de vingers hebben. Creëer eventueel oefensituaties waarin de informatie aan een leek wordt verstrekt en vraag naar zijn bevindingen. Kan hij op basis van de gegeven informatie een goede keuze maken? Zo ja: prima! Zo nee: zoek uit waar dat aan ligt en schaf je informatievoorziening bij.

Tip: Wijs cliënten op de zelftest die zij digitaal kunnen doen. Hiermee krijgt de cliënt inzicht in of een pgb voor hem geschikt is. De test staat op <http://www.pgb.nl/test-uzelf-vgb-iets-voor-uzelftest>. Neem deze test ook op in de werkprocessen van de professionals die de cliënt informeren over het pgb.

4. Voorwaarden

- Je hebt criteria geformuleerd en vastgelegd voor het beoordelen van:
 - De bekwaamheid van de cliënt
 - Waarborgen van kwaliteit / kwaliteitseisen aan aanbieder
 - De VNG stelt een factsheet met kwaliteitseisen aan jeugdhulpaanbieders beschikbaar via: https://www.vng.nl/files/vng/201405_factsheet_kwaliteitseisen_jeugdhulpaanbieders.pdf
 - Andere kwaliteitseisen: Normen verantwoorde zorg (o.a. ActiZ en ZN)

Tip: In de wet zijn drie voorwaarden gesteld waaraan een cliënt moet voldoen om voor een pgb in aanmerking te komen. Het is aan gemeenten om de toetsing hiervan te bepalen. De gemeente toetst op de eerste en derde voorwaarde. Bepaal wie er gaat toetsen en via welk proces. Stem dit af met de professionals die de toets gaan uitvoeren. Ook hier helpt het om te oefenen en via intervisie met elkaar je oordeel te delen en aan te scherpen.

De drie voorwaarden zijn:

1. De cliënt is naar het oordeel van het college op eigen kracht voldoende in staat tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake dan wel met hulp uit zijn sociale netwerk of van zijn vertegenwoordiger. De cliënt is verder in staat de aan een persoonsgebonden budget verbonden taken op verantwoorde wijze uit te voeren;

2. De cliënt kan motiveren waarom de individuele voorziening die wordt geleverd door een aanbieder, door hem niet passend wordt geacht (Jeugdwet). Of de cliënt kan motiveren waarom hij de maatwerkvoorziening als persoonsgebonden budget geleverd wenst te krijgen (Wmo);
3. Het naar het oordeel van het college gewaarborgd is dat de diensten, hulpmiddelen, woningaanpassingen en andere maatregelen die tot de individuele voorziening behoren en die de cliënt van het budget wil betrekken, van goede kwaliteit (veilig, doeltreffend en cliëntgericht) zijn.

Kwaliteit m.b.t. PGB vanuit Jeugdwet

Neem vooraf in het plan de kwaliteitseisen op. Maak onderscheid tussen pgb door formele professionals en informele hulpverleners (sociale netwerk en andere niet beroepsmatige hulpverleners). Er zijn wettelijke eisen die gelden voor alle professionele jeugdhulpaanbieders. Een voorbeeld van aanvullende kwaliteitseisen in een gemeente bij formele hulp:

- veilig, doeltreffend, doelmatig en cliëntgericht;
- voldoet aan de noodzakelijke/ gebruikelijke professionele standaard;
- is afgestemd op de behoefte van de cliënt en op andere ontvangen zorg;
- is verstrekt in overeenstemming met de op de aanbieder rustende verantwoordelijkheid voortvloeiende uit de professionele standaard;
- is verstrekt met respect voor de rechten van de client;
- is proportioneel.

Bij informele hulp ook toetsen aan veiligheid, doeltreffendheid doelmatig en cliëntgerichtheid

5. Uitsluiting

Je hebt kennis van de mogelijkheden om mensen een PGB te weigeren'

Gemeenten mogen zowel in de Jeugdwet als in de Wmo, het pgb weigeren wanneer:

- Blijkt dat de cliënt onjuiste of onvolledige gegevens heeft verstrekt en de verstrekking van juiste of volledige gegevens tot een andere beslissing zou hebben geleid;
- De cliënt niet voldoet aan de aan het pgb verbonden voorwaarden (zie stap 4);
- De cliënt het pgb niet of voor een ander doel gebruikt.

Tip: Kennis over uitsluitingsmogelijkheden moet verder komen dan alleen in de hoofden van beleidsmakers. Op de werkvloer, waar de toegang wordt bepaald, is deze kennis hard nodig. Zorg er daarom voor dat informatie over uitsluitingsmogelijkheden de werkvloer bereikt én dat zij ermee kunnen werken. Ook dit vraagt oefening: zowel om tot het juiste besluit te komen, als in de communicatie/argumentatie naar de inwoner.

Weetje: Gemeenten mogen een pgb niet volledig weigeren wanneer de ondersteuning uit het pgb duurder blijkt te zijn dan deze zorg in natura. In dit geval mag een gemeente ervoor kiezen alleen een budget te verstrekken ter hoogte van het ingekochte ZIN-tarief. De extra kosten om de ondersteuning uit het pgb te contracteren, kunnen dan bijbetaald worden door de aanvrager (vrijwillige storting door budgethouder bij de SVB).

6. Inzet pgb niet-professionals

- Je hebt voorwaarden geformuleerd en vastgesteld (verordening) over het inzetten van het pgb bij niet-professionals

Tip: Gemeenten ervaren de inzet van niet-professionals als een grijs gebied. Wanneer is iets een vriendendienst/ gebruikelijke zorg en zou het ook zonder betaling gedaan worden? Dit blijft een punt van discussie. Accepteer dat je dit thema niet vast kunt leggen in protocollen en richtlijnen. Als niet-professionals een belangrijke bijdrage leveren aan de zorg van cliënt, dat frequent en voor langere periode doen, dan is het zorg die de vriendendienst overstijgt. Accepteer de ruimte voor interpretatie en kijk naar het belang voor en de behoefte van de cliënt. Heeft hij er een veilig en vertrouwd gevoel bij, draagt het bij aan zijn eigen regie en welbevinden? Dan is toestaan de beste optie. Helder is wel dat alleen een PGB verstrekt wordt bij maatwerk-, individuele voorziening. Dan heb

je het traject met betrekking tot wie uit de eigen omgeving kan helpen in principe al gehad. Ook bij inzet door budgethouder van niet professionele ondersteuning letten op kwaliteit. Dan kan vooraf in een budgetplan en in de inhoudelijke toets van de zorgovereenkomst.

7. Vaststellen tarief

- Je hebt een keuze gemaakt in de wijze waarop de pgb-tarieven worden bepaald en deze keuze vastgelegd de beleidsregels
 - Verhouding tarief ZIN en pgb is duidelijk
 - Je kunt hierbij werken met percentages (van het ZIN tarief) of met vaste bedragen.

- Keuze gemaakt uit wel of geen tariefcategorieën
 - Bij het bepalen van mogelijke tariefcategorieën voor het pgb is het belangrijk rekening te houden met de volgende factoren die van invloed zijn op het benodigde budget:
 - Intensiteit van zorggebruik (aantal uur);
 - Zwaarte van de ondersteuning (begeleiding in groep of individueel, HH1 of HH2)
 - Gebruikmaking van vervoer of niet;
 - Fiscale en arbeidsrechtelijke verplichtingen als gevolg van een af te sluiten arbeidsovereenkomst;
 - Mate waarin professionele zorgverlening noodzakelijk is.

Met deze factoren kan een tariefindeling worden gemaakt waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen verschillende categorieën. Bijvoorbeeld mantelzorg, formele inzet (MBO-niveau) en specialistische zorg (HBO-niveau).

- Keuze gemaakt uit wel of geen onderscheidende kostencomponenten
 - Bij het vaststellen van het tarief voor het pgb kan de gemeente ook kiezen voor het onderscheiden van verschillende kostencomponenten. De waarde van de ondersteuning en jeugdhulp wordt hierbij bepaald door de kosten die de burger maakt om met een pgb zelf de benodigde voorziening te regelen. De gemeente gaat hierbij uit van 'de markt' waarop de budgethouder de ondersteuning in gaat kopen en die verschilt van de gemeentelijke inkoopmarkt. De waardebepaling brengt de verschillende kostencomponenten in beeld en benoemt deze voor zover mogelijk naar aard en omvang. Als een budgethouder via een persoonsgebonden budget ondersteuning of jeugdhulp wil inkopen, komt hij meer kostencomponenten tegen dan alleen het salaris. Het budget zou dan ook de totale kosten van het inkopen van ondersteuning of jeugdhulp moeten vergoeden om hem in staat te stellen adequate hulp in te kopen. Hieronder is in beeld gebracht voor welke kosten een budgethouder komt te staan:
 - Salaris;
 - Vervanging tijdens vakantie;
 - Werkgeverslasten;
 - Verzekeringen;
 - Reiskosten;
 - Arbeidsomstandigheden;
 - Administratie, regel- en bemiddelingskosten.

Tip: Zie het pgb als maatwerk. Laat de cliënt eerst zelf een ondersteuningsplan opstellen met daarin de ondersteuning die hij denkt nodig te hebben, wie het gaat leveren en wat het gaat kosten. Check het bedrag aan ZIN bij een soortgelijke zorgvrager. Zit de kostprijs van de pgb-aanvrager erboven? Ga in gesprek. Zit het er beneden? Dan kun je het toekennen. Geen referentie van een soortgelijke zorgvrager? Bel een andere gemeente, vraag een zorgprofessional naar zijn bevinden bij een soortgelijke zorgvrager of neem een hogere + lagere zorgvraag en bepaal het gemiddelde.

Tip: Let op bij het zogenaamd 'stapelen' van functies om tot een bepaalde voorziening te komen. Bijvoorbeeld bij logeren maken (ouders van) cliënten graag gebruik van de mogelijkheid om dagdelen te 'stapelen' zodat hun kind langer kan logeren. Belangrijk om die flexibiliteit goed te organiseren.

8. Uitvoering trekkingsrecht

- Je hebt met de SVB afspraken gemaakt over de uitvoering van het trekkingsrecht.

Tip: Gemeenten moeten ook NU regelen dat zij de pgb-budgetten voor 15 januari 2015 overgemaakt hebben naar de rekening van de SVB, anders kan de SVB de facturen van de hulpverleners niet betalen.

Zie ook: http://extranet.svb.nl/Images/werkinstructie_gemeenten_TR_versie_3_0.pdf.

9. Heroverweging

- Je hebt bepaald hoe je periodiek gaat onderzoeken of een beslissing tot een pgb moet worden heroverwogen en weet hoe je toetst op passendheid en handhaving

Tip: Laat zien dat je controleert. Het liefst persoonlijk, met een jaarlijks gesprek waarin je meteen kijkt naar de passendheid en eventueel oneigenlijk gebruik. Lukt dat niet? Voer dan steekproeven uit. Informeer alle pgb-houders dat je (persoonlijke) steekproeven gaat doen en dat je wellicht bij hen langskomt. Zo laat je als gemeente zien dat je waarde hecht aan het pgb én aan het juiste gebruik ervan.

10. Overgangsrecht

- Je hebt bepaald wanneer en hoe je cliënten gaat informeren over het overgangsrecht
- Je weet wanneer en hoe je gesprekken gaat voeren met (nieuwe) cliënten
- Je weet of je een beschikking gaat afgeven, hoe deze eruit ziet en wanneer en door wie dit uitgevoerd wordt

Tip: Plan je gesprekken voor mensen met overgangsrecht. Een deel van de indicaties loopt in de loop van 2015 af. De herindicatie van de cliënten wordt gezien als nieuwe aanvraag. Met deze cliënten wil je als gemeente dus in 2015 spreken om te kijken naar een nieuwe manier van invullen van de ondersteuningsvraag. Een ander deel van de indicaties loopt door tot 01-01-2016. Ook deze mensen wil je eind 2015 spreken. Plan ruim van tevoren, zodat je niet in december 2015 ineens nog veel gesprekken moet voeren.

Zorgovereenkomsten: wat wordt er van mij als gemeente verwacht?

Om ervoor te zorgen dat betalingen op tijd worden gedaan, vraagt VWS gemeenten om alle zorgovereenkomsten zo spoedig mogelijk te accorderen (al dan niet in bulk). Zie ook het bericht dat hierover op 4 december verscheen: <http://www.vng.nl/onderwerpen/index/decentralisaties-sociaal-domein/wmo-2015/nieuws/accorderen-overeenkomsten-rgb-jeugd-wmo-oproep>

Door tijdsdruk lukt het veel gemeenten op dit moment niet om alle zorgovereenkomsten te bekijken op de gestelde voorwaarden. Voor nieuwe zorgovereenkomsten, afgesloten na 01-01-2015 gaan gemeenten wel de zorginhoudelijke per overeenkomst doen. De criteria waarop de gemeente gaat toetsen zijn:

- Is de zorgovereenkomst conform de beslissing (het indicatiebesluit)?
- Wordt het budget besteed aan waarvoor het is toegekend?

Tip: Bepaal nu alvast wie straks de zorgovereenkomst inhoudelijk gaat beoordelen. Zorg ervoor dat je je antwoord hebt op onderstaande vragen én dit ingeregeld hebt:

1. Zijn deze personen die zorgovereenkomsten gaan beoordelen voldoende toegerust om hun werk te doen? Weten zij al dat zij deze taak toebedeeld krijgen?
2. Hoe ziet het proces er precies uit? Wie doet wat en wanneer?
3. Hoe wordt er teruggekoppeld aan de aanvrager en hoe ziet het proces eruit als je een zorgovereenkomst niet accordeert?

Voor trekkingrecht SVB/gemeenten: <http://extranet.svb.nl/ext/nl/ssp/>

Voor de SVB werkinstructie d.d. 5-12-14: http://extranet.svb.nl/Images/werkinstructie_gemeenten_TR_versie_3_0.pdf

Vrij besteedbaar bedrag: wel of niet?

Gemeenten verschillen onderling in het wel of niet beschikbaar stellen van een vrij besteedbaar bedrag voor de nieuwe aanvragen, nieuwe budgethouders in 2015. Op dit moment is de regel in de AWBZ nog zo dat cliënten op kalenderbasis een bepaald bedrag van het toegekende pgb niet hoeven te verantwoorden. Dit vrij besteedbare bedrag is anderhalf procent van het totale pgb budget, met een minimum van 250 en een maximum van 1.250 euro. Gemeenten kunnen hier hun eigen invulling aan geven, maar de meeste gemeenten nemen 1.250 euro niet als maximum. Meestal wordt één lijn getrokken en gekozen voor 250 euro als vast vrij besteedbaar budget.

De voorwaarden waaronder een vrij besteedbaar budget beschikbaar wordt gesteld, kunnen ook per gemeente verschillen. Gemeenten kunnen het net zo vrij laten als het nu is, namelijk dat de cliënt op geen enkele wijze hoeft te verantwoorden hoe hij dit budget besteed heeft. Gemeenten kunnen ook voorwaarden stellen aan het vrij besteedbare budget, bijvoorbeeld door te stellen dat het besteed moet worden aan het verhogen van de kwaliteit van de zorgverlener (scholing e.d.).

Tip: Wat je als gemeente ook hanteert, ken in elk geval de argumenten voor het wel of niet hebben van een vrij besteedbaar budget en argumenten voor de hoogte ervan. Zorg ook voor politiek draagvlak voor de gemaakte keuze.

Zie verder ook voor informatie over PGB in Wmo en jeugdwet: <http://www.vng.nl/onderwerpenindex/decentralisaties-sociaal-domein/wmo-2015/nieuws/handreiking-pgb-in-wmo-en-jeugdwet-aangepast>

Ondersteuningsteam Decentralisaties

Uw eerste aanspreekpunt: snel, bereikbaar en op maat.

Het Ondersteuningsteam Decentralisaties (OTD):

- beantwoordt al uw individuele vragen
- levert advies op maat
- brengt u in contact met de juiste experts

otd@vng.nl - tel. 070-373 83 98 - www.vng.nl/OTD

In het OTD werkt de VNG samen met VWS, BZK en KING, in opdracht van de Transitiebureaus Jeugd en Wmo.